

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Puolustusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 6/2025 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava puolustusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- vanhempi hallitussihteeri Kosti Honkanen, puolustusministeriö
- professori Olli Mäenpää
- professori Tuomas Ojanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- professori Sakari Melander

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi puolustusvoimista annettua lakia, asevelvollisuuslakia, sotilasajoneuvolakia, sotilastiedustelusta annettua lakia, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia, terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia ja tieliikennelakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Esitykseen sisältyy lakiehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskeva jakso. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Valiokunnan lausunto PeVL 9/2025 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvion lähtökohtia

(1) Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puolustusvoimista annettua lakia, asevelvollisuuslakia, sotilasajoneuvolakia, sotilastiedustelusta annettua lakia, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettua lakia ja henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia, terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia ja tieliikennelakia.

(2) Esityksen yleisenä tavoitteena on perustelujen (s. 38) mukaan toteuttaa osa sellaisista lainsäädännön muutoksista, jotka johtuvat Suomen Nato-jäsenyydestä. Esitys selkeyttää Puolustusvoimien tehtäviä säätämällä nimenomaisesti Pohjois-Atlantin liiton yhteistä puolustusta koskevasta tehtävästä. Esityksen tavoitteena on vastata lainsäädännössä käytännön tarpeisiin, joita Nato-jäsenyyden ja puolustusyhteistyön, kuten puolustusyhteistyösopimuksen, myötä lisääntyvästä ulkomaisten joukkojen toiminnasta Suomessa aiheutuu. Tavoitteena on myös muotoilla sujuvoittaa kansainvälistä sotilaallista liikkuvuutta ja lisäksi parantaa tiedonvaihtoa ja kansainvälistä yhteistyötä sotilastiedustelussa.

Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus

(3) Puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus tilapäisesti käyttää kiinteistöjä myös puolustusyhteistyön ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanemiseksi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Puolustusvoimilla on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on sotilaallisen harjoitustoiminnan tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Ehdotettu muutos laajentaa tilapäisessä käytössä olevien kiinteistöjen käyttötarkoitusta.

(4) Ehdotettu säännös on merkityksellinen perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuudensuojan kannalta. Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu, ja omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla.

(5) Perustuslakivaliokunta on voimassa olevan 14 §:n osalta arvioinut, ettei ehdotettu sääntely vaikuttanut lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 51/2006 vp, s. 5–6). Valiokunnan mielestä nyt ehdotetulle käyttöoikeuden perusteiden laajennukselle on sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvä välttämätön ja painava yhteiskunnallinen tarve. Ehdotettu sääntely täyttää valiokunnan arvion mukaan myös sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset ottaen huomioon, että puolustusyhteistyön tulevaisuuden muotoja on mahdotonta ennakoida täysin täsmällisesti, ja että perusteiden määrittely on katettava myös tulevaisuuden yhteistyön muodot.

Liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella

(6) Puolustusvoimista annetun lain 15 §:ssä säädetään Puolustusvoimien oikeudesta kieltää asiattomilta Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa liikkuminen tai rajoittaa sitä. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi kuvaamaan tarkemmin pykälän tekstiä ja Puolustusvoimien toimivaltaa asettaa liikkumista koskevia kieltoja ja rajoituksia käytössään olevilla

Valiokunnan lausunto PeVL 9/2025 vp

alueilla. Muutos johtuu lain 14 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sillä selvennetään, että kieltoja ja rajoituksia voidaan asettaa myös muille kuin Puolustusvoimien pysyvässä käytössä oleville alueille.

(7) Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 9 §:ssä säädetyn liikkumisvapauden kannalta. Perustuslain 9 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa.

(8) Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan voimassa olevaa sääntelyä (PeVL 51/2006 vp, s. 6—7) todennut, että tuolloin ehdotetuille säännöksille mahdollisuudesta rajoittaa perustuslain 9 §:n 1 momentissa suojattua liikkumisvapautta oli perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät, maanpuolustukseen ja sivullisten turvallisuuteen liittyvät perusteet. Oikeasuhtaisuuden kannalta oli valiokunnan mukaan lisäksi merkityksellistä, että kieltojen ja rajoitusten tulee olla pykälässä mainittujen tarkoitusten saavuttamiseksi välttämättömiä.

(9) Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että 1. lakiehdotuksessa 15 §:n 1 momentista ehdotetaan poistettavan voimassa olevassa laissa oleva edellytys liikkumista koskevien kieltojen ja rajoitusten asettamisen välttämättömyydestä. Tätä muutosta ei ole perusteltu hallituksen esityksessä.

(10) Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen valossa sääntelyn muuttamista ehdotetulla tavalla voidaan pitää perusteltuna, eikä ehdotettu sääntely tältä osin muodostu valtiosääntöisesti ongelmalliseksi. Ehdotettua muutosta ja sen taustalla olevia perusteita olisi valiokunnan voimassa olevaa 15 §:ää koskeva arvio huomioiden tullut kuitenkin esityksessä käsitellä merkittävästi nykyistä laajemmin ja valiokunnan aiempi arvio asianmukaisesti huomioiden.

Asevelvollisten määrääminen osallistumaan Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään

(11) Asevelvollisuuslain 62 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voitaisiin määrätä lyhytaikaiseen palvelukseen ulkomaille, jos hän osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään, kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Asevelvollisten osallistuminen on rajoitettu muihin kuin vaarallisiin tehtäviin.

(12) Ehdotus täyttää perustuslakivaliokunnan käytännössä tällaiselle sääntelylle asetetut edellytykset (ks. PeVL 9/2007 vp, PeVL 51/2006 vp, s. 3).

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan lausunto PeVL 9/2025 vp

Helsingissä 27.3.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Onni Rostila ps
jäsen Ville Skinnari sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkonen